

مقایسه کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران

ماریا نصیری

مریی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مسجد سلیمان

فریده عصاره

دانشیار و رئیس کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه شهید چمران اهواز

چکیده

(تاریخ دریافت: ۱۳۸۳/۸/۱۲)

هدف این تحقیق بررسی وضعیت کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی (آبادان، خرمشهر، امیدیه، اهواز، ایذه، بهبهان، دزفول، رامهرمز، شوشتر، ماهشهر، مرکز علوم و تحقیقات، و مسجد سلیمان) و مقایسه نتایج حاصل از این بررسی با "پیش نویس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران" بوده است. این تحقیق به روش پیمایشی از نوع توصیفی و با استفاده از پرسشنامه انجام شده است. نتایج به دست آمده حاکی از آن است که وضعیت کتابخانه‌های مورد بررسی به ویژه از نظر کمی (نیروی انسانی، مجموعه، ساختمان و تجهیزات، و بودجه) در مقایسه با "استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی" اختلاف چشمگیر دارد، اگر چه وضعیت کیفی (اهداف و وظایف، سازمان و مدیریت، سازماندهی منابع، و خدمات) آنها به استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی نزدیک است.

کلید واژه‌ها: دانشگاه آزاد اسلامی منطقه ۶، استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی.

کتابخانه‌های دانشگاه آزاد اسلامی.

مقدمه

رسالت اصلی دانشگاه تحقیق است و تحقیق پیوندی ناگسستنی با توسعه پایدار دارد. هیچ کتابخانه‌ای بدون داشتن کتابخانه قوی و غنی نمی‌تواند به رسالتش جامه عمل بپوشاند. بنابراین، کتابخانه برای ادامه حیات دانشگاه ضروری است. توماس کارلایل^۱ می‌گوید: "یک دانشگاه واقعی کتابخانه‌ای از کتاب هاملت" و سرچارلز رابرتسون درباره اهمیت کتابخانه‌های دانشگاهی اظهار می‌کند که "اگر من یک دیکتاتور بودم زمان ارائه دروس را به صورت سخنرانی در دانشگاه‌ها، به یک سوم تقلیل و وقت آن را به مطالعه و گذراندن در کتابخانه اختصاص می‌دادم" (موسوی، ۱۳۷۷).

دانشگاه آزاد اسلامی به عنوان دانشگاهی جوان و روبه گسترش به منظور تحقق اهدافش، ناگزیر از داشتن کتابخانه‌های توانمندی است که بتواند پاسخگوی نیازهای آموزشی و پژوهشی آن باشد، زیرا هدف اساسی این دانشگاه پرورش استعدادها و انتقال و پیشبرد دانش از طریق آموزش و پژوهش‌های علمی است (دانشگ، آزاد اسلامی، ۱۳۷۴). کتابخانه‌های دانشگاه آزاد اسلامی، همانند سایر کتابخانه‌ها، جزء جدایی‌ناپذیر دانشگاه بوده و به عنوان بخشی از مجموعه دانشگاهی به شمار می‌رود، بنابراین شایسته است که این کتابخانه‌ها از فضا، مجموعه، مدیریت، شرح وظایف، نیروی انسانی متخصص، مجموعه، خدمات، و سازماندهی مناسب برخوردار باشند. اکنون پس از هفده سال، که از آغاز کار این دانشگاه می‌گذرد، زمان آن فرا رسیده است که وضعیت کتابخانه‌های دانشگاه آزاد اسلامی مورد بررسی قرار گیرد و وضعیت موجود آنها با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران مقایسه گردد تا بتوان از شناخت عینی به دست آمده دایره واقعی بینانه‌تری انجام داد.

کتابخانه‌ها، از جمله کتابخانه‌های دانشگاهی، در دنیای کنونی از داشتن استانداردها بی‌نیاز نیستند. به همین منظور، استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران برای نخستین بار در سال ۱۳۷۴ توسط کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران با نام "پیش نویس

1. Thomas Carlyle

2. Sir Charles Robertson

استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران" - بر اساس بررسی کتابخانه‌های هفت دانشگاه معتبر و قدیمی ایران - به‌عنوان راهنمایی برای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران منتشر شد.

هدف از کاربرد استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی بهبود بخشیدن به وضع کتابخانه‌های دانشگاهی و پی بردن به نقاط ضعف و نارسایی‌های آنهاست. در این تحقیق، سعی بر آن است که وضعیت کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی از لحاظ کیفی و کمی مورد بررسی قرار گیرد و سپس با "پیش نویس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران" مقایسه گردد و بدین وسیله نقاط قوت و ضعف آنها مشخص شود.

مسئله تحقیق

یکی از معیارهای ارزیابی و اعتبار هر نهاد آموزش عالی، کیفیت و کمیت کتابخانه آن است. زیرا کتابخانه‌های دانشگاهی به منظور پشتیبانی و تقویت برنامه‌های آموزشی و پژوهشی دانشگاه وجود می‌آیند. دانشگاه آزاد اسلامی به‌عنوان مؤسسه‌ای جوان در استان خوزستان دارای یازده کتابخانه است که در یازده واحد دانشگاهی منطقه شش قرار دارند. بررسی وضعیت این کتابخانه‌ها و ارزیابی کم و کیف آنها می‌تواند نقاط ضعف و قوت آنها را مشخص سازد. مقایسه وضعیت این کتابخانه‌ها با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی می‌تواند تصویر روشنی از وضعیت این کتابخانه‌ها به دست دهد تا مسئولان و دست‌اندرکاران بتوانند به رفع نواقص و کسری‌های احتمالی بپردازند.

اهمیت تحقیق

برای نظام آموزش عالی (دولتی و غیردولتی) که وظیفه خطیری را بر عهده دارد، این مهم است که بداند کتابخانه‌های دانشگاهی آن چه وضعیتی دارند، تا چه حد از فضای کافی و تجهیزات مناسب، و بودجه کافی، اهداف و وظایف روشن، مدیریت مطلوب، نیروی انسانی متخصص، مجموعه مناسب، سازماندهی و خدمات مطلوب برخوردار

است، و هر کدام از این مقوله‌ها تا چه حد مطلوب و مطابق استاندارد است. پاسخ به این گونه پرسش‌ها مسئولان را قادر می‌سازد تا با دیدی منتقدی تر و واقع‌بینانه‌تر، با توجه به سنجش وضعیت و عملکردهای کتابخانه‌های دانشگاهی، کاستی‌ها و برتری‌های آنان را بررسی کرده و اقدامات لازم را در جهت بهبود وضع جاری به کار گیرند. این فرآیند خود به بهبود استانداردها نیز منجر خواهد شد.

اهداف تحقیق

تحقیق حاضر بر آن است تا با استفاده از روش‌های آماری به بررسی وضع موجود کتابخانه‌های واحد دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی پرداخته و سپس نتایج به دست آمده از بررسی کتابخانه‌ها را با پیش‌نویس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران مقایسه کند. در واقع اهداف این تحقیق عبارتند از:

۱. بررسی وضع موجود کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی.

۲. مقایسه نتایج به دست آمده از بررسی هر یک از کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی با پیش‌نویس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران.

۳. ارائه پیشنهادی عملی به منظور بهبود وضعیت کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی.

با توجه به اهداف تحقیق، پژوهش حاضر در صدد پاسخگویی به این پرسش‌کننده است که اهداف و وظایف کتابخانه‌ها، سازمان اداری و مدیریت کتابخانه‌ها، مجموعه، نیروی انسانی، سازماندهی منابع، خدمات، ساختمان و تجهیزات، و بودجه موجود در کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی تا چه حد با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی مطابقت دارد.

جامعه و روش تحقیق

جامعه مورد بررسی در این تحقیق کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی (آبادان، خرمشهر، امیدیه، اهواز، ایذه، بهبهان، دزفول، رامهرمز، شوشتر، ماهشهر، مرکز علوم و تحقیقات، و مسجد سلیمان) است که جمعاً یازده کتابخانه می‌باشند. در این تحقیق با توجه به محدودیت تعداد کتابخانه‌ها کل جامعه آماری لحاظ شده و از نمونه‌گیری صرف نظر گردیده است.

روش تحقیق پیمایشی از نوع توصیفی بوده و برای گردآوری داده‌ها در این تحقیق، از پرسشنامه استفاده شده است. این پرسشنامه مطابق باهشت استاندارد موجود در "پیش نویس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران" تهیه شده و حاوی ۷۲ سؤال است. تعداد یازده پرسشنامه میان کتابخانه‌های دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی توزیع کرده است.

پیشینه تحقیق

طبق بررسی‌های انجام شده، تحقیقی در این زمینه به ویژه در زمینه مقایسه جامعه مورد بررسی با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران انجام نشده است. بنابراین، با توجه به اینکه تحقیق حاضر از سابقه قوی برخوردار نیست، برای گردآوری پیشینه تحقیق از تحقیقات مشابهی که در کتابخانه‌های دانشگاهی ایران و خارج صورت گرفته استفاده شد که در زیر به نمونه‌هایی از آنها اشاره می‌گردد.

مهدی پورا احمد (۱۳۷۰) در تحقیقی با عنوان "بررسی و ارزیابی کتابخانه‌های دانشکده‌ای دانشگاه مازندران"، به بررسی کتابخانه‌های دانشکده‌های اقتصاد (بابلسر)، علوم پایه (بابلسر)، تربیت بدنی (بابل)، علوم کشاورزی (ساری)، و نیز کتابخانه مرکزی پرداخته است. در این تحقیق از روش پیمایشی استفاده شده است. نتایج حاصل از این بررسی نشانگر کمبود فضا، بودجه، نیروی انسانی متخصص در اداره امور کتابداری، کمبود کتاب و نشریات مرتبط با نیاز استفاده‌کنندگان و عدم سازماندهی صحیح است. در این زمینه پیشنهاداتی نیز ارائه شده است.

حسین صیامیان (۱۳۷۲) در تحقیقی به بررسی وضعیت نیروی متخصص و غیر متخصص متعلق به ۲۲ کتابخانه مرکزی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور و مقایسه آنها با استاندارد نیروی انسانی ACRL پرداخته است. در این تحقیق از روش پیمایشی استفاده شده است. کل نیروی انسانی متخصص مورد نیاز کتابخانه‌های مورد بررسی، می‌بایست ۱۸۲ نفر باشد، در حالی که تحقیق نشان می‌دهد که ۸۵ نفر نیروی انسانی متخصص در کتابخانه‌های مورد مطالعه وجود دارد. این رقم بیانگر کمبود شدید نیروهای متخصص در این کتابخانه‌هاست.

فرشته سهی را (۱۳۷۵) در تحقیقی به بررسی کتابخانه‌های دانشگاه علامه طباطبائی و مقایسه آن با استانداردهای دانشگاهی ایران پرداخته است. هدف وی از این تحقیق بررسی وضعیت هفت کتابخانه دانشگاه فوق الذکر و مقایسه با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران به منظور تشخیص کمبود و نارسایی‌های موجود در نیز تعیین فاصله وضع موجود با وضع مطلوب است. روش این تحقیق پیمایشی از نوع توصیفی است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که کتابخانه‌های مورد بررسی از نظر مجموعه، فضا، نیروی انسانی متخصص، و بودجه زیر سطح استاندارد بوده و از وضعیت مطلوبی برخوردار نیستند.

محمد اعظمی سارودی (۱۳۷۸) تحقیقی با عنوان "بررسی وضعیت کتابخانه‌های تابعه دانشگاه علوم پزشکی کرمان و مقایسه آنها با استانداردهای معتبر دانشگاهی" انجام داده است. هدف این تحقیق که با استفاده از روش‌های آمار توصیفی انجام شده است، بررسی نیروی انسانی و مجموعه کتابخانه‌های تابعه دانشگاه علوم پزشکی کرمان و مقایسه آن با استانداردهای ACRL است. در این تحقیق ۱۱ کتابخانه تابعه دانشگاه و ۵ کتابخانه متعلق به پنج بیمارستان (جمعاً ۱۵ کتابخانه) مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که منابع موجود در کلیه کتابخانه‌های تابعه دانشگاه علوم پزشکی و همچنین نیروی انسانی ناغل در این کتابخانه‌ها بسیار پایین‌تر از استاندارد است.

محمد صالح آشور (۱۹۹۲) در تحقیقی به ارزیابی مجموعه کتابخانه‌های دانشگاهی واقع در عربستان سعودی، بر اساس استانداردهای ACRL پرداخته است. هدف وی از

این تحقیق تعیین کفایت و غنای مجموعه هفت کتابخانه دانشگاهی است. از نتایج به دست آمده معلوم می‌گردد که مجموعه شش کتابخانه از هفت کتابخانه مورد بررسی زیر سطح استانداردهای ACRL هستند، اما کتابخانه دانشگاهی شاه فهد به طور معنی داری از سطح استاندارد بالاتر بوده است.

یافته‌های تحقیق

کلیه کتابخانه‌های مورد بررسی در این تحقیق به‌طور جداگانه با هشت استاندارد موجود در پیش نویس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران مقایسه گردیده‌اند که در اینجا به ارائه نتایج و پاسخ به پرسش‌ها پرداخته می‌شود.

۱. اهداف و وظایف

تعداد یازده پرسشنامه حاوی ۷۲ سؤال که میان کتابخانه‌های دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی توزیع گردیده بود کلیه پرسشنامه‌ها با پاسخ سؤالات برگردانده شد.

الف. بررسی پاسخ سؤالات (۱ تا ۷) مربوط به اهداف و وظایف کتابخانه‌های دانشگاهی، مشخص کرد که اهداف و وظایف به‌طور مناسبی مدون شده‌اند و پاسخ‌ها مثبت بوده است.

ب. در پاسخ به پرسش‌های سؤال دوم، تنها ۲ کتابخانه (۱۸/۲ درصد) اظهار کرده‌اند که دارای کمیته مشورتی و شورای هماهنگی هستند. همچنین در پاسخ به این سؤال که آیا رئیس کتابخانه عضو شورای آموزشی و پژوهشی واحد دانشگاهی است، تنها دو کتابخانه (۱۸/۲ درصد) پاسخ مثبت داده‌اند. هیچ‌کدام از رؤسای کتابخانه‌های مورد بررسی عضو هیأت علمی نیستند و همگی پاسخ داده‌اند که گزارش اقدامات خود را به‌طور مقطعی و موردی به رئیس دانشگاه ارائه می‌دهند (۱۰۰ درصد).

از میان رؤسای کتابخانه‌ها تنها ۸ نفر (۷۲/۸ درصد) دارای مدرک کتابداری و ۳ نفر (۲۷/۲ درصد) دارای مدرک تحصیلی غیرکتابداری هستند.

ده کتابخانه (۹۰/۹ درصد) بیان کرده‌اند که همه نیروی انسانی آنها دارای شرح وظایف روشن و واضح هستند. همچنین ۸ مورد (۷۲/۸ درصد) در پاسخ به این سؤال که آیا کتابخانه برنامه‌ای برای ارزیابی مستمر کارمندان دارد، پاسخ مثبت داده‌اند. رؤسای ۵ کتابخانه (۴۰/۵ درصد) معتقدند که از کارمندان شایسته به نحو مقتضی قسردانی می‌کنند. همچنین در ۳ کتابخانه (۷۲/۲ درصد) کارمندان غیرمتخصص دوره‌های آموزشی کتابداری را گذرانده‌اند و ۲ کتابخانه (۱۸/۲ درصد) بیان کرده‌اند که کارمندان غیرمتخصص ندارند. براساس یافته‌های به دست آمده سازمان و مدیریت در کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی مورد بررسی، ۵۶ درصد با استانداردها مطابقت دارند.

۲. نیروی انسانی

در جدول شماره ۱، تعداد کل نیروی انسانی شاغل در کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی به تفکیک مدرک و سطح تحصیلی آنها آمده است.

جدول ۱. نیروی انسانی شاغل در کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی

سطح تحصیلات	کتابدار	غیر کتابدار	جمع کل
فوق دیپلم	۱۲	۵	۱۷
لیسانس	۵	۱	۶
فوق لیسانس	-	۱۰	۱۰
جمع کل	۱۷	۱۶	۳۳

از بررسی نتایج به دست آمده در جدول ۱ چنین استنباط می‌شود که از تعداد ۳۳ نفر نیروی شاغل در کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی، ۱۷ نفر (۵۱/۱ درصد) تحصیلات کتابداری دارند، که از این میان ۱۲ نفر (۳۶/۳ درصد) لیسانس و مابقی ۵ نفر (۱۵/۱ درصد) فوق لیسانس هستند. همچنین ۱۶ نفر (۴۸/۴ درصد) با تحصیلات غیر کتابداری در این کتابخانه مشغول فعالیت هستند که از این تعداد ۵ نفر دیپلم، ۱ نفر فوق دیپلم، و ۱۰ نفر لیسانس هستند.

به منظور تعیین تعداد نیروی انسانی متخصص، کمک متخصص، و غیر کتابدار مورد نیاز در کتابخانه‌های تحت بررسی، تعداد نیروی انسانی موجود در کتابخانه‌های مورد بررسی با استانداردهای نیروی انسانی مقایسه گردیده و نتایج در جدول‌های ۲، ۳، و ۴ نشان داده شده است.

جدول ۲. مقایسه نیروی متخصص موجود در کتابخانه‌های مورد بررسی با نیروی انسانی متخصص مورد نیاز براساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی

ردیف	نام واحد دانشگاهی	تعداد نیروی انسانی متخصص موجود	تعداد نیروی انسانی متخصص مورد نیاز براساس استانداردها	درصد نسبت نیروی انسانی متخصص موجود به نیروی انسانی مورد نیاز	اختلاف
۱	آبادان - خرمشهر	۰	۷	۰	-۷
۲	امیدیه	۰	۱	۰	-۱
۳	اهواز	۰	۳	۰	-۳
۴	ایذه	۰	۱	۰	-۱
۵	بهبهان	۰	۱	۰	-۱
۶	دزفول	۱	۱	۱۰۰	۰
۷	رامهرمز	۱	۱	۱۰۰	۰
۸	شوشتر	۱	۳	۳۳/۳۳	-۲
۹	ماهشهر	۰	۱	۰	-۱
۱۰	مرکز علوم و تحقیقات	۰	۱	۰	-۱
۱۱	مسجد سلیمان	۲	۱	۲۰۰	۱
جمع کل					
		۵	۲۱	۲۳/۸۰	-۱۶

نتایج به دست آمده از جدول ۲ حاکی از آن است که بیشترین تعداد نیروی انسانی متخصص متعلق به کتابخانه واحد دانشگاهی مسجد سلیمان با ۲ نفر و بعد از آن کتابخانه واحد دانشگاهی دزفول، رامهرمز، و شوشتر هر کدام با یک نفر متخصص هستند. ۷ کتابخانه از ۱۱ کتابخانه مورد بررسی فاقد نیروی انسانی متخصص هستند. بیشترین کمبود نیروی انسانی متخصص براساس استانداردها، مربوط به کتابخانه واحد دانشگاهی آبادان - خرمشهر (۷ نفر)، و بعد از آن کتابخانه واحد دانشگاهی اهواز (۳ نفر) و شوشتر (۲ نفر) است.

جدول ۳. مقایسه نیروی انسانی کمک متخصص موجود در کتابخانه‌های مورد بررسی با نیروی انسانی کمک متخصص مورد نیاز براساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی

ردیف	نام واحد دانشگاهی	تعداد نیروی انسانی کمک متخصص موجود	تعداد نیروی انسانی کمک متخصص مورد نیاز براساس استانداردها	درصد نسبت نیروی انسانی کمک متخصص موجود به نیروی انسانی مورد نیاز	اختلاف
۱	آبادان - خرمشهر	۱	۱۴	۷/۱۴	-۱۳
۲	امیدیه	۱	۲	۵۰	-۱
۳	اهواز	۲	۶	۳۳/۳۳	-۴
۴	ایذه	۰	۲	۰	۱
۵	بهبهان	۱	۲	۵۰	۱
۶	دزفول	۳	۲	۱۵۰	-۲
۷	رامهرمز	۰	۲	۰	-۵
۸	شوشتر	۱	۶	۱۶/۶۶	-۲
۹	ماهشهر	۰	۲	۰	۰
۱۰	مرکز علوم و تحقیقات	۲	۲	۱۰۰	-۱
۱۱	مسجد سلیمان	۱	۲	۵۰	-۱
جمع کل		۱۱	۴۲	۲۸/۵۷	-۳۰

براساس نتایج به دست آمده از جدول ۳، بیشترین نیروی انسانی کمک متخصص

متعلق به کتابخانه دزفول (۳)، و بعد از آن اهواز (۲ نفر) و مرکز علوم و تحقیقات (۲ نفر) است. همچنین ۵ کتابخانه دیگر دارای یک نفر کمک متخصص و ۳ کتابخانه باقیمانده نیز فاقد نیروی انسانی کمک متخصص هستند. بیشترین کمبود نیروی انسانی کمک متخصص براساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی، متعلق به کتابخانه واحد دانشگاهی آبادان- خرمشهر (۱۳ نفر) و کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی اهواز (۶ نفر) و شوشتر (۶ نفر) در مرتبه بعدی قرار دارند. به جز علوم و تحقیقات که از این نظر کمبودی ندارد، مابقی کتابخانه‌ها به حداقل ۱ تا حداکثر ۱۳ نفر کمک متخصص نیاز دارند.

جدول ۴. مقایسه نیروی انسانی غیرکتابدار موجود در کتابخانه‌های مورد بررسی با نیروی انسانی غیرکتابدار مورد نیاز براساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی

ردیف	نام واحد دانشگاهی	تعداد نیروی انسانی غیر کتابدار موجود	تعداد نیروی انسانی غیر کتابدار مورد نیاز براساس استانداردها	درصد نسبت نیروی انسانی غیرکتابدار اختلاف موجود به نیروی انسانی مورد نیاز
۱	آبادان - خرمشهر	۳	۱۳	۲۳/۰۷
۲	امیدیه	۱	۳	۳۳/۳۳
۳	اهواز	۴	۱۲	۳۳/۳۳
۴	ایذه	۱	۶	۱۶/۶۶
۵	بهبهان	۱	۵	۲۰
۶	دزفول	۲	۶	۳۳/۳۳
۷	رامهرمز	۰	۱	۰
۸	شوشتر	۲	۴	۵۰
۹	ماهشهر	۱	۵	۲۰
۱۰	مرکز علوم و تحقیقات	۱	۱	۱۰۰
۱۱	مسجد سلیمان	۰	۶	۰
	جمع کل	۱۶	۶۲	۲۵/۸۰

طبق جدول ۴، بیشترین نیروی انسانی غیرکتابدار متعلق به کتابخانه واحد دانشگاهی

اهواز (۴ نفر) و سپس کتابخانه‌ها واحدهای دانشگاهی آبادان - خرمشهر (۳ نفر)، دزفول (۲ نفر)، و شوشتر (۲ نفر) می‌باشند. ۵ کتابخانه (۴۵/۴۱ درصد) از ۱۱ کتابخانه دارای یک نفر غیر کتابدار و دو کتابخانه (۱۸/۲ درصد) بانی مانده نیز فاقد نیروی انسانی غیر کتابدار هستند. بیشترین کمبود نیروی انسانی غیر کتابدار، براساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی، مربوط به کتابخانه واحد دانشگاهی آبادان - خرمشهر (۱۰ نفر) و بعد از آن کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی اهواز (۸ نفر)؛ مسجد سلیمان (۶ نفر) بوده است. کمبود نیروی انسانی غیر کتابدار در ۸ کتابخانه (۷۲/۲ درصد) دیگر کمتر از ۶ نفر است.

ذکر این نکته ضروری است که به منظور تعیین تعداد نیروی انسانی، کارشناسان کتابداری نیز خواسته شده که میزان سابقه کار خود را در کتابخانه دانشگاهی ذکر کنند، اما طبق پاسخ‌های ارائه شده، سابقه کار هیچ‌کدام از آنها در کتابخانه دانشگاهی به ۸ سال نمی‌رسد؛ بنابراین، نمی‌توان آنها را نیروی انسانی متخصص به شمار آورد، زیرا همان‌گونه که در استانداردها نیز آمده است کارشناسان کتابداری که بیش از ۸ سال سابقه کار در کتابخانه‌های دانشگاهی را داشته باشند متخصص محسوب می‌شوند. به‌طور کلی، براساس این بررسی وضعیت نیروی انسانی در کتابخانه‌های مورد بررسی در مقایسه با استانداردها ناکافی بوده و تا سطح استاندارد اختلاف فاحشی دارد. زیرا میزان مطابقت نیروی انسانی متخصص در کتابخانه‌های مورد بررسی با استاندارد، فقط ۲۴ درصد، کمک متخصص ۲۹ درصد، و غیر کتابدار ۲۶ درصد است. به عبارت دیگر، این کتابخانه‌ها از لحاظ نیروی انسانی متخصص و غیر کتابدار براساس استاندارد، بین ۲۴ درصد تا ۲۹ درصد قرار دارند که تا رسیدن به سطح استانداردها، فاصله بسیار زیادی است.

۴. مجموعه

اندازه مجموعه کتابخانه‌ها، واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی از نظر تعداد کتاب، نشریات ادواری، پایان‌نامه، سایر اسناد منضبوط، اسلاید، نوار

صوتی، میکروفیلم و میکروفیش، نوار ویدئو، نقشه، نرم‌افزارهای رایانه‌ای و سایر مواد دیداری شنیداری در جدول ۵ و ۶ آمده است.

جدول ۵. مجموعه کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی (مواد چاپی)

نام واحد دانشگاهی	کتاب			نشریات دورری			پایان نامه		
	فارسی	لاتین	تعداد جلد	فارسی	لاتین	تعداد عنوان	فارسی	لاتین	تعداد جلد
۱. آبادان سحر مشهر	۷۲۰	۵۲۰	۱۲۴۰۰	۳۵	۵	۴۰	۶۰	-	۶۰
۲. امیدیه	۴۳۶	۹۳	۵۲۹۵	۱۵	۵	۲۰	۱۷۳	-	۱۷۳
۳. اهواز	۲۹۹۳	۱۷۵	۳۲۶۸۵	۱۰۳	۳	۱۰۶	۴۱۸	-	۴۱۸
۴. ایذه	۶۵۰	۵۰	۷۰۰۰	۲۵	۴	۲۹	-	-	-
۵. بیهقان	۷۱۵	۶۵	۷۸۰۰	۵۰	۱۲	۶۲	۲۰۰	-	۲۰۰
۶. دزفول	۲۲۰	۱۱۰	۶۴۰۰	۱۵۲	۱۷	۱۶۹	۱۶۸	-	۱۶۸
۷. رامهرمز	۱۴۰	۷	۱۴۰۷	۱۲	۱	۱۳	-	-	-
۸. شوشتر	۱۵۷۰	۵۰	۱۵۲۰۰	۱۱۵	۱۵	۱۳۰	-	-	-
۹. ماهشهر	۳۶۴	۱۱۷	۴۸۱۳	۷۸	۱۹	۹۷	۳۹۰	-	۳۹۰
۱۰. مرکز علوم تحقیقات	۴۲۰	۲۸۰	۷۰۰۰	۵۰	۳۰	۸۰	۶۴۹	-	۶۴۹
۱۱. مسجد سلیمان	۹۱۵	۱۳۸	۱۱۵۴۳	۶۲	۱۵	۷۷	۵	-	۵
جمع کل	۹۰۳۱	۵۱۱۰	۱۱۱۴۴	۶۹۷	۱۲	۸۲۳	۱۵۶۳	-	۱۲۹
	۱	۳	۳	۶	۲	۲			

جدول ۶. مجموعه کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد
(مواد غیر چاپی) (اسلامی)

ردیف	نام واحد دانشگاهی	نقشه	نرم افزارهای رایانه‌ای	سایر مواد دیداری شنیداری	کل مجموعه موجود شامل مواد چاپی و غیر چاپی
۱	آبادان - خرمشهر	-	۲۲	-	۱۲۵۱۲
۲	امیدیه	-	-	-	۵۴۰۸
۳	اهواز	-	-	-	۳۳۱۰۹
۴	ایذه	-	-	-	۷۰۲۹
۵	بهبهان	-	۷	-	۸۰۶۹
۶	دزفول	-	۴	-	۶۰۴۱
۷	رامهرمز	-	۱	۱۰ دیسکت	۷۳۳۲
۸	شوشتر	۲۳	-	-	۱۵۳۵۲
۹	ماهشهر	-	-	-	۶۳۰۰
۱۰	مرکز علوم و تحقیقات	۷	۱۲۰	-	۱۳۵۶
۱۱	مسجد سلیمان	۱۸	-	-	۱۳۶۴۳

قبل از بررسی اطلاعات جداول ۵ و ۶، یادآوری این نکته ضروری است که در محاسبه مجموعه هر کتابخانه به طور مستقل، طبق استانداردها از فرمول $\sqrt{}$ استفاده شده است.

این فرمول به شرح زیر است.

$$\sqrt{V} = 20000D + 3000U + 335E + 12F + 100M$$

در این فرمول:

F = تعداد اعضای هیأت علمی تمام وقت

E = تعداد کل دانشجویان تمام وقت

U = تعداد کل رشته‌های کارشناسی

M = تعداد رشته‌های کارشناسی ارشد

D = تعداد رشته‌ها در سطح دکتری

تعداد کل مجموعه کتابخانه $V =$

"مجموعه پایه" رقمی ثابت و نمایشگر حداقل مجموعه‌ای است که باید همزمان با گشایش هر واحد دانشگاهی در کتابخانه آن موجود باشد. مجموعه پایه کتابخانه مرکزی باید بین ۴۰ تا ۸۰ هزار جلد بنا به نوع و زمینه فعالیت موضوعی تعیین شود. همچنین در این فرمول منظور از "جلد" تنها یک جلد کتاب نیست، بلکه به هر گونه مواد کتابخانه‌ای، اعم از فیلم، مجموعه اسلاید، نوار، نوار ویدئو، نرم‌افزارهای رایانه‌ای، دیسک‌های نوری و مانند آن، اصطلاحاً "جلد" گفته می‌شود؛ مشروط بر اینکه به نحوی سازماندهی شده و در مجموعه کتابخانه قرار گرفته باشد. در زمینه نشریات ادواری نیز گفته شده است که هیچ کتابخانه دانشگاهی نباید کمتر از ۵۰ عنوان نشریه ادواری داشته باشد.

با توجه به نتایج به دست آمده از جداول ۵ و ۶، بیشترین تعداد منابع چاپی (جمعاً ۳۳۲۰۹ جلد) شامل ۳۲۶۸۵ جلد کتاب، ۱۰۶ عنوان نشریات ادواری، ۴۱۸ جلد پایان نامه در کتابخانه واحد دانشگاهی اهواز قرار دارند. سپس کتابخانه واحد دانشگاهی شوشتر (جمعاً ۱۵۳۵۳ جلد) با ۱۵۲۰۰ جلد کتاب، ۱۳۰ عنوان نشریات ادواری، و ۲۳ نقشه در رتبه دوم و کتابخانه واحد دانشگاهی آبادان - خرمشهر با ۱۲۴۰۰ جلد کتاب، ۴۰ عنوان نشریات ادواری، ۶۰ جلد پایان نامه، و ۲۲ نرم‌افزار رایانه‌ای (جمعاً ۱۲۵۲۲ فقره) در رتبه سوم قرار دارد. مجموعه سایر کتابخانه‌های واحد دانشگاهی منطقه شش چندان قابل ملاحظه نبوده و از ۱۳۳۲ جلد متعلق به کتابخانه واحد دانشگاهی رامهرمز تا رقم ۱۱۶۴۳ جلد متعلق به کتابخانه واحد دانشگاهی مسجد سلیمان متغیر است.

جدول ۸. مجموعه مورد نیاز کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی مندرجه شش
دانشگاه آزاد اسلامی براساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران

ردیف	نام واحد کتابخانه	مجموعه پایه	مجموعه لازم برای احصاء هیأت علمی ۱۰۰۰	مجموعه لازم برای دانشجویان ۱۲۰	مجموعه لازم برای رشته‌های کارشناسی ۲۳۵۰	مجموعه لازم برای رشته‌های کارشناسی ارشد ۳۰۰۰	مجموعه لازم برای رشته‌های دکتری ۲۰۰۰۰	شماره کل
۱	آبادان - خرمشهر	۶۰۰۰	۲۸۰۰	۳۶۶۰۰	۵۰۲۵	-	-	-
۲	امیدیه	۶۰۰۰	۱۸۰۰	۱۷۶۵۰	۲۳۵۰	-	-	-
۳	اهواز	۶۰۰۰	۶۳۰۰	۵۷۵۱۶	۷۷۰۰	-	-	-
۴	ایذه	۶۰۰۰	۱۲۰۰	۲۶۵۵۶	۴۰۲۰	-	-	-
۵	بهبهان	۶۰۰۰	۲۰۰۰	۱۸۳۰۰	۳۰۱۵	-	-	-
۶	دزفول	۶۰۰۰	۴۴۰۰	۶۸۹۱۶	۹۷۱۵	۶۰۰۰	-	-
۷	رامهرمز	۶۰۰۰	۴۰۰	۴۲۰۰	۱۳۴۰	-	-	-
۸	شوش	۶۰۰۰	۳۰۰۰	۳۶۴۸۰	۳۶۸۵	۳۰۰۰	-	-
۹	ماهشهر	۶۰۰۰	۲۰۰۰	۲۵۷۸۸	۲۳۵۰	-	-	-
۱۰	مرکز علوم تحقیقات	۶۰۰۰	-	۲۲۸۰	-	۱۸۰۰۰	۲۰۰۰	-
۱۱	مجمعیلیمان	۶۰۰۰	۱۴۰۰	۲۶۴۰۰	۳۱۰۵	-	-	-

مطابق جدول ۸، مجموعه پایه برای همه کتابخانه‌های دانشگاهی ثابت و ۶۰۰۰۰ جلد است. بالاترین رقم مجموعه برای اعضای هیأت علمی بهام وقت ۳۳۰۰ جلد از آن واحد دانشگاهی اهواز به منظور تأمین نیازهای ۶۳ نفر عضو هیأت علمی تمام وقت این دانشگاه است. بالاترین رقم برای تأمین مجموعه مورد نیاز دانشجویان و رشته‌های کارشناسی به ترتیب ۶۸۹۱۶ و ۹۷۱۵ جلد متعلق به کتابخانه واحد دانشگاهی دزفول به منظور تأمین نیاز ۲۹ رشته کارشناسی با ۵۷۴۳ دانشجوی این دانشگاه است همچنین بیشترین رقم برای تأمین مجموعه مورد نیاز رشته‌های کارشناسی ارشد و دکتری، به ترتیب ۱۸۰۰۰ و ۶۰۰۰۰ جلد متعلق به مرکز علوم و تحقیقات اهواز با ۶ رشته کارشناسی ارشد و ۳ رشته دکتری با ۱۹۰ دانشجوی است.

در جدول ۹، تعداد منابع موجود در کتابخانه‌های مورد بررسی با تعداد منابع مورد نیاز براساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی مقایسه شده است. یافته‌های جدول ۹ نشان می‌دهد که تعداد منابع موجود در کتابخانه‌های مورد بررسی در مقایسه با تعداد

منابع مورد نیاز براساس استانداردها رقم بسیار پایینی است.

جدول ۹. مقایسه تعداد منابع موجود در کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی

ردیف	نام واحد دانشگاهی	منابع مورد نیاز براساس استانداردها	کسری تعداد منابع موجود شامل مواد چاپی و غیرچاپی	کسری تعداد منابع موجود در کتابخانه	درصد نسبت منابع موجود به منابع مورد نیاز	مجموعه زیر استاندارد دست
۱	ایران - خرمشهر	۸۴۴۳۵	۱۲۵۲۲	۷۱۹۰۳	۱۴/۸۳	بلی
۲	امیدیه	۶۱۷۸۵	۵۴۸۸	۵۶۲۹۷	۸/۸۸	بلی
۳	اهواز	۱۱۱۵۳۱	۳۳۲۰۹	۷۸۳۱۲	۲۹/۷۷	بلی
۴	ایذه	۷۱۷۷۶	۷۰۲۹	۶۴۷۴۷	۹/۷۹	بلی
۵	بهبهان	۶۳۳۱۵	۸۰۶۹	۵۵۲۴۶	۱۲/۷۴	بلی
۶	دزفول	۱۲۹۰۳۱	۶۷۴۱	۱۲۲۲۹۰	۵/۲۲	بلی
۷	رامهرمز	۴۵۹۴۰	۱۳۳۲	۴۴۶۰۸	۲/۸۹	بلی
۸	شوشتر	۸۹۱۳۵	۱۵۳۵۳	۷۰۸۱۲	۱۷/۸۱	بلی
۹	ماهشهر	۷۱۱۳۸	۵۳۰۰	۶۵۸۳۸	۷/۴۵	بلی
۱۰	مرکز علوم تحقیقات	۱۲۰۲۸۰	۷۳۵۶	۱۱۲۹۲۴	۶/۱۱	بلی
۱۱	مسجد سلیمان	۷۰۸۱۵	۱۱۶۴۳	۵۹۱۷۲	۱۶/۴۴	بلی

مطابق جدول ۹، بیشترین رقم مجموعه مورد نیاز براساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی متوجه مجموعه کتابخانه واحد دانشگاهی دزفول و بالغ بر ۱۲۹۰۳۱ جلد است. کل مجموعه موجود در کتابخانه این دانشگاه شامل مواد چاپی و غیر چاپی بالغ بر ۶۷۴۱ جلد و به عبارت دیگر ۵/۲۲ درصد مقدار مورد نیاز است یعنی این کتابخانه با ۹۴/۷۸ درصد کسری منابع رو به رو است. تفاوت رقم مربوط به موجودی آن (۶۷۴۱ جلد) رقم ۱۲۲۲۹۰ جلد را نشان می‌دهد. پس از آن کتابخانه مرکز علوم و تحقیقات با کمبود ۱۱۲۹۲۴ جلد در مرتبه دوم و کتابخانه واحد دانشگاهی اهواز با کمبود ۷۸۳۱۲ جلد در مرتبه سوم قرار دارد.

کمبود مجموعه سایر واحدهای دانشگاهی زیر ۷۲ هزار جلد بوده و از رقم ۴۴۶۰۸ جلد متعلق به کتابخانه واحد دانشگاهی رامهرمز، تا رقم ۷۱۹۰۳ جلد متعلق به کتابخانه

واحد دانشگاهی آبادان- خرمشهر در نوسان است. براساس مطالعه حاضر، مجموعه کتابخانه‌های مورد بررسی از نظر تعداد با استانداردها مطابقت نداشته و از رشد کافی برخوردار نیستند.

۴. سازماندهی

نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که سازماندهی منابع در کتابخانه‌های مورد بررسی به میزان ۶۰ درصد با استانداردها مطابقت دارد.

۵. خدمات

بررسی‌ها نشان می‌دهد که کتابخانه‌های مورد بررسی از نظر خدمات به میزان ۶۸ درصد با استانداردها مطابقت دارند.

۶. ساختمان و تجهیزات

با توجه به پاسخ‌های ارائه شده توسط کتابخانه‌های مورد بررسی، ساختمان ۱۰ کتابخانه از ۱۱ کتابخانه اختصاصاً برای کتابخانه ساخته نشده است و تنها ساختمان کتابخانه واحد دانشگاهی مرکز علوم و تحقیقات اهواز از ابتدای تأسیس به منظور کتابخانه در نظر گرفته شده است. در هر حال، با توجه به اطلاعات مربوط به فضای کتابخانه‌ها مشخص گردید که کتابخانه‌های مورد بررسی، با توجه به وضع موجود و مقایسه آنها با استانداردها، هیچ‌کدام دارای فضای کافی برای کتابخانه نیستند. تنها از لحاظ تجهیزات، وسایل اعلام و اطفاء حریق، برگه‌دان‌ها، میزهای مطالعه تک نفره و چندنفره، صندلی‌ها، قفسه کتاب، قفسه مجله، میز امانت، و محیط کتابخانه از نظر تهویه مطبوع، نور مناسب، فضای کافی، نبودن سرو صدا، نبودن رطوبت، همچنین وجود تالارهای مطالعه برای معلولان، جانبازان و اتاق‌های مجهز برای کارمندان فنی کتابخانه که مسئول سازماندهی و مجموعه‌سازی هستند، ۴۳ درصد با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی مطابقت دارد.

۷. بودجه

براساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی لازم است ۳ درصد از کل بودجه جاری آموزشی و اداری هر دانشگاه یا دانشکده به کتابخانه آن اختصاص یابد. چنانچه کتابخانه با کمبودهای شدید (در مقایسه با استانداردهای حاضر) مواجه باشد، این مقدار باید تا میزان ۵ درصد از کل بودجه سازمان‌ها در افزایش یابد.

با توجه به این مسئله و طبق اطلاعات به دست آمده، بیشترین درصد بودجه اختصاص یافته به کتابخانه‌ها در جامعه مورد مطالعه، متعلق به مرکز علوم و تحقیقات اهواز (۸/۵۳ درصد) است. به جز این کتابخانه، سایر کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی از نظر بودجه زیر استاندارد ۳ درصد هستند.

براساس نتایج به دست آمده، بودجه ۱۰ کتابخانه از مجموع ۱۱ کتابخانه مورد بررسی زیر استاندارد است و تنها از نظر کیفی میزان انطباق آنها با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ۳۴ درصد است.

نتیجه‌گیری

از بررسی نتایج به دست آمده در این تحقیق، چنین استنباط می‌شود که کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی تازه تأسیس و جوان بوده و حداکثر عمر کتابخانه در میان آنها به ۱۵ سال می‌رسد. علاوه بر این، از میان کتابخانه‌های مورد بررسی تنها یک کتابخانه از ابتدای تأسیس دانشگاه بنا شده است.

با توجه به پرسش‌های تحقیق و یافته‌های ارائه شده، می‌توان نتیجه گرفت که کتابخانه‌های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی در مقایسه با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران از نظر اهداف و وظایف ۱۰۰ درصد، سازمان و مدیریت ۵۶ درصد، نیروی انسانی متخصص ۲۴ درصد، کمک متخصص ۲۹ درصد، و غیر کتابدار ۲۶ درصد؛ از نظر کیفیت مجموعه ۷۴ درصد، سازماندهی منابع ۶۰ درصد، خدمات ۶۸ درصد، ساختمان و تجهیزات ۴۳ درصد، و بودجه ۴۱ درصد مطابقت دارند.

به عبارت دیگر، در یک نتیجه گیری کلی، نتایج این بررسی نشان می دهد که وضعیت همه کتابخانه های واحدهای دانشگاهی منطقه شش دانشگاه آزاد اسلامی زیر سطح استانداردهای کتابخانه های دانشگاهی ایران بوده و (باشد کافی نداشته اند. گرچه وضعیت کیفی (اهداف و وظایف، سازمان و مدیریت، سازوکار اندهی منابع، و خدمات) کتابخانه ها مورد بررسی نزدیک به استاندارد بوده ولی از نظر کمی نیروی انسانی، مجموعه، بودجه، و ساختمان و تجهیزات) اختلاف بسیار چشمگیر است.

پیشنهادها

بررسی وضعیت کتابخانه های واحدهای دانشگاهی منطقه شش نشان می دهد که این کتابخانه ها از لحاظ نیروی انسانی، مجموعه، ساختمان، بودجه زیر استاندارد دارای کتابخانه های دانشگاهی بوده و با کمبود مواجه هستند. بنابراین پیشنهاد می شود:

۱. به منظور جبران کمبود نیروی انسانی می توان آموزشهای مستمر و کلاسیک رشته کتابداری و اطلاع رسانی را در برنامه های کتابداران این کتابخانه ها لحاظ کرد.
۲. تا ایجاد مجموعه های متناسب، به گونه ای که نیازهای مراجعان برآورده گردند، تلاش شود از کتابخانه های مهم در منطقه، به ویژه کتابخانه های دانشگاهی، از طریق امضاء تفاهم نامه هایی استفاده شود. ضمناً در خرید پایگاه های الکترونیکی برای کتابخانه های دانشگاهی بزرگ در منطقه همکاری نماید.
۳. تأسیس ساختمان جهت کتابخانه و مرکز اطلاع رسانی در برنامه های توسعه ای این دانشگاه جدی گرفته شود.

۴. بودجه خرید منابع را افزایش دهد و با هماهنگی با سایر کتابخانه های دانشگاهی بزرگ به گونه ای برنامه ریزی نماید تا از خریدهای تکراری جداً جلوگیری شود. موجب تنوع مجموعه های کتابخانه های دانشگاهی در منطقه گردد.

مآخذ

دانشگاه آزاد اسلامی (۱۳۷۴). مجموعه مقررات دانشگاه آزاد اسلامی. تهران: انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی.

تعاونی، شیرین (۱۳۷۴). پیش نویس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.

پوراحمد، مهدی (۱۳۷۰). "بررسی و ارزیابی کتابخانه‌های دانشکده‌ای دانشگاه مازندران". پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران.

صیامیان، حسین (۱۳۷۳). "بررسی وضعیت نیروی انسانی در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های علوم پزشکی و مقایسه با استانداردهای نیروی انسانی ACRL"، پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی.

سهی راد، فرشته (۱۳۷۶). "بررسی وضعیت کتابخانه‌های دانشگاه علامه طباطبایی و مقایسه با استانداردها". پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، واحد تهران شمال.

اعظم سارودی، محمد (۱۳۷۸). "بررسی وضعیت کتابخانه‌های تابعه دانشگاه علوم پزشکی کرمان و مقایسه آنها با استانداردهای معتبر دانشگاهی"، پیام کتابخانه، سال نهم، شماره ۳، ۱۳۷۸.

Association of College and Research Libraries. College Library Standards Committee (1986).

"standard for college libraies, 1986" *College and Research Libraries News*. March.

Ashoor, Mohammad Saleh (1992). *Evaluation of the Collection of Saudi University libraries on the*

ACRL Standards. Saudui Arabia: Bowker.